

Dějiny hudby do nástupu novověku A (VH_801a)

1. HUDBA ANTICKÝCH KULTUR

- 1.1 Antika, helénizmus – vymezení pojmu – historické reálie
- 1.2 Tónový materiál a jeho organizace
- 1.3 Rytmika
- 1.4 Akustika – hudební nástroje
- 1.5 Teoretické reflexe hudby

Literatura:

- [1] Černý, Miroslav K.: **Hudba antických kultur, Univerzita Palackého, Olomouc 1995**
- [2] Hostinský, Otakar: **O hudbě starých Řeků, Praha 1885**
- [3] Hutter, Josef: **Hudební myšlení. Od pravýkřiku k vícehlasu, Praha 1943**
- [4] Kolektiv autorů: **Hudební věda I-III, SPN, Praha 1988**
- [5] Nejedlý, Zdeněk: **Všeobecné dějiny hudby II – Antika, Praha 1916 ,²1930**
- [6] Smolka, Jaroslav a kol.: **Dějiny hudby. Brno 2001**

Encyklopedie:

- [7] Encyklopedie antiky, Academia, Praha 1974
- [8] Encyklopedie antické kultury, Svoboda, Praha 1974
- [9] Encyklopedický atlas hudby, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000
- [10] Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG), 17 sv. (zde příslušná hesla)
- [11] The New Grove's Dictionary of Music and Musicians, 20 sv. (příslušná hesla)

Obrazové antologie:

- [12] Wegner, M.: Griechenland [in: Musikgeschichte in Bildern 2/4, Leipzig 1964
- [13] Fleischhauer Günter: Etruieren und Rom [in: Musikgeschichte in Bildern 2/5, Leipzig 1966]

2. LITURGICKÝ A PARALITURGICKÝ JEDNOHLAS

2.1 Gregoriánský chorál

2.1.1 Gregoriánský chorál

(definitio termini, otázka názvu a vymezení jeho věcného obsahu)

2.1.2 Gregoriánský chorál a problematika jeho historického vývoje

(období ilegální; období legální – lokální liturgické typy; novořímská liturgie, expanze jejího repertoáru, římsko-franská syntéza; sekundární vrstva gregoriánského chorálu a její migrace, Tridentýský koncil – liturgická reforma- Editio Medicaea; gregoriánský chorál a reformace-jeho osudy na půdě národních jazyků; deformace gregoriánského chorálu v 17. a 18.století; solesmeská renesance středověkého chorálu – Motu proprio-Editio Vaticana; 2.vatikánský koncil)

2.1.3 Repertoár gregoriánského chorálu

2.1.3.1 Zpěv žalmový – primární repertoárová vrstva

(žalmy, kantika, psalmodie, paralelismus membrorum, liturgický recitativ, psalmodie antifonální, psalmodie responsoriální)

2.1.3.2 Zpěv nežalmový – sekundární repertoárová vrstva

(tropace, tropy, sekvence, rymovaná oficia, duchovní hry, Plockova klasifikace duchovních her, hymny)

2.1.4 Gregoriánský chorál a liturgie – problematika funkční

- 2.1.4.1 Liturgie (vymezení pojmu, pojetí latreutické a soterické)
- 2.1.4.2 Liturgie mešní
(vymezení pojmu, struktura mešního formuláře, ordinarium missae, proprium missae, funkce útvarů žalmového a nežalmového zpěvu ve formuláři mešní liturgie)
- 2.1.4.3 Liturgie mimomešní
(vymezení pojmu, struktura liturgie hodin, struktura formulářů jednotlivých částí liturgie hodin, matutinum, laudy, prima, tercie, sexta, nona, nešpory, kompletář, funkce útvarů žalmového a nežalmového zpěvu ve formulářích mimomešní liturgie)
- 2.1.4.4 Liturgie času
(církvní rok – vymezení pojmu, principy výstavby a struktura církvvního roku před úpravami 2.vatikánského koncilu, proprium de tempore, proprium de sanctis, commune sanctorum)

2.1.5 Liturgické knihy

(vymezení pojmu, základní klasifikace, zásady jejich výstavby, codex mixtus, knihy liturgie mešní: misál, graduál, sekvenciář, troparium, kyriale, lekcionář; knihy liturgie mimomešní: antifonář, žaltář, troparium, breviář, hymnár)

2.1.6 Liturgický zpěv v dějinách české hudby až do pol. 15.století

(dva proudy christianizace českého prostoru, problematika staroslověnského zpěvu, problematika latinského zpěvu, vytváření institucionálního zázemí pro liturgický zpěv, chorál ve službách reformace, literátská bratrstva)

2.1.7 Paraliturgický jednohlas – duchovní lyrika

(vymezení základních pojmů: liturgický, paraliturgický, lyrika, píseň; krystalizace písňového projevu: versus, conductus, tropace; liturgické útvary s písňovými rysy; sekvence, hymnus, leich, cantigas, cantio – latinská středověká duchovní píseň; nejstarší vrstva české duchovní písně, česká reformační píseň. Hlavní prameny latinské duchovní písně a české reformační písně 15.a 16.století: Vyšebrodský sborník, Jistebnický kancionál, Jistebnický graduál, Vyšehradský sborník, Franusův kancionál, Graduál bakaláře Martina z Vyskytné, kancionály Jednoty bratrské, Kolínský kancionál, Havlíčkobrodský kancionál, Vodňanský kancionál, Poličský kancionál, Chrudimský graduál ad.)

3. SVĚTSKÝ JEDNOHLAS

- 3.1 Základní charakteristika a odlišení od jednohlasu duchovního, podíl světského jednohlasu na vývoji středověké hudební kultury (subjektivizace tvorby, poetizace tvorby, profesionalizace tvorby)
- 3.2 Francouzská dvorská lyrika a její charakteristika
- 3.3 Trubadúři – charakteristika a hlavní představitelé
- 3.4 Truvéři – charakteristika a hlavní představitelé
- 3.5 Německý minnesang, jeho charakteristika a hlavní představitelé
- 3.6 Carmina burana
- 3.7 Ohlasy dvorské a milostné lyriky v české středověké hudbě
- 3.8 Rozvoj formového myšlení – tři základní formotvorné typy – repetiční princip jako formotvorný prvek

Literatura ke gregoriánskému chorálu, duchovní lyrice a světskému jednohlasu:

- [14] Apel, Willi: Gregorian Chant, Bloomington 1958
- [15] Dahlhaus, Carl (ed.): Neues Handbuch der Musikwissenschaft, sv.2, Müller, Hartmut – Stephan, Rudolf: *Die Musik des Mittelalters*, Laaber-Verlag 1991
- [16] Falvy, Zoltan: Mediterranean Culture and Troubadour Music, Budapest 1986
- [17] Gennrich, Friedrich: Der musikalische Nachlass der Troubadours. Prolegomena, Langen bei Frankfurt 1965
- [18] Gülke, Peter: Mönche, Bürger, Minnesänger, Leipzig 1975
- [19] Kolektiv autorů: Hudba v českých dějinách, Praha 1983
[zde kapitoly: Jaromír Černý : Středověk (800 – 1420); Jan Kouba: Od husitství do Bílé hory (1420-1620)]
- [20] Kouba, Jan: ABC hudebních slohů, Editio Supraphon, Praha 1988
- [21] **Lehár, Jan: Česká středověká lyrika, Praha 1990**
- [22] Musik im Gottesdienst (sborník): Regensburg 1993
- [23] Nejedlý, Zdeněk: Dějiny husitského zpěvu, 6 sv., Praha 1954-56
- [24] Orel, Dobroslav: Rukověť chorálu římského, Hradec Králové 1899
- [25] Sehnal, Jiří – Vysloužil, Jiří: Dějiny hudby na Moravě, Vlastivěda moravská. Země a lid, nová řada, sv.12, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2001
Smolka, Jaroslav a kol.: Dějiny hudby, Togga agency, Brno 2001
- [26] Venhoda, Miroslav: Úvod do studia gregoriánského chorálu, Praha 1946
- [27] Wagner, Peter: Einführung in die gregorischen Melodien, 3.sv., Leipzig 1911, 1912, 1921
- [28] **Slovník české hudební kultury, Praha 1997**
Die Musik in Geschichte und Gegenwart, 17.sv. (zde příslušná hesla)
The New Grove's Dictionary of Musik and Musicians, 20 sv. (příslušná hesla)

4.VZNIK A RANÉ OBDOBÍ VÍCEHLASU

4.1 Tropice jako praktický a teoretický základ formování evropského umělého vícehlasu a jeho základní podoby

(*tropice melizmatická, textová a melodicko-textová; organální a diskantová technika – charakteristika rozdílů*)

4.2 Raná fáze vícehlasu

(*organum hucbaldovské, organum „nové“, St.Martial, Santiago de Compostela, teoretické reflexe*)

4.3 Notredamská epocha

(*základní charakteristika epochy a jejího přínosu; organum duplum, triplum, quadruplum, conductus, notredamské moteto, diskantové partie, clausulae – vymezení rozdílů; Leoninus, Perotinus, hlavní prameny notredamského vícehlasu, teoretické reflexe*)

4.4 Ars antiqua

(*základní charakteristika, hudební přínos, prameny hudební, teoretické reflexe, Franko Kolinský, Petrus de Cruce, hoquetus, inovace moteta*)

Literatura ke kapitole o raném období vícehlasu:

- [29] Černý, Jaromír: Středověký vícehlas v českých zemích, in: *Miscellanea musicologica 27-28, Praha 1975* (zde odkazy na další literaturu)
Dahlhaus, Carl (ed.): Neues Handbuch der Musikwissenschaft, sv.2
- [30] Eggebrecht, Hans Heinrich: Musik im Abendland, Piper Verlag, München 1991
- [31] Gülke, Peter: Mönche, Bürger, Minnesänger, Leipzig 1975
Kolektiv autorů: Hudba v českých dějinách, Praha 1983
Kouba Jan: ABC hudebních slohů, Praha 1988
Sehnal, Jiří – Vysloužil, Jiří: Dějiny hudby na Moravě, Brno 2001
Smolka, Jaroslav a kol.: Dějiny hudby, Brno 2001
Příslušná hesla (viz terminologii v odst. 4.1- 4.4) v MGG, Grove's Dictionary, Slovníku české hudební kultury

5. ARS NOVA

5.1 Ars nova

(základní charakteristika a hudební přínos)

5.2 Francouzská ars nova

(charakteristika, hlavní představitelé, izometrie, izorytmie, izorytmické moteto, talea, color, repetiční formy, balada, rondeau, virelai, hudební prameny, teoretické reflexe, ars subtilior)

5.3 Hudba italského trecenta

(charakteristika a odlišnost od francouzské ars nova, hlavní představitelé, dvouhlasý a kánonický madrigal, caccia, balatta, hudební prameny, teoretické reflexe)

5.4 Anglická hudba 14.století

(charakteristika a odlišnost od francouzské a italské ars nova, reprezentativní útvary, gymel, faburden, anglické organum, prameny, hlavní představitelé, teoretické reflexe)

Literatura k 5. tematickému okruhu:

- [32] Bossuyt, Ignace: Die Kunst der Polyphonie. Die flämische Musik von Guillaume Dufay bis Orlando di Lasso, Atlantis Musikbuch-Verlag, Zürich-Mainz 1997
- [33] Černý, Jaromír: Die Ars nova-Musik in Böhmen, in: MM 21-23/1970, Praha 1970
Dahlhaus, Carl (editor): Neues Handbuch der Musikwissenschaft
2.svazek: Müller, Hartmut/ Stephan, Rudolf: Die Musik des Mittelalters, Laaber-Verlag 1991
- [34] 3.svazek: Finscher, Ludwig: Die Musik des 15. und 16. Jahrhunderts, Laaber-Verlag 1989
Eggebrecht, Hans Heinrich: Musik im Abendland, München 1991
Kolektiv autorů: Hudba v českých dějinách, Praha 1983
Kouba, Jan: ABC hudebních slohů, Praha 1988
Sehnal, Jiří – Vysloužil, Jiří: Dějiny hudby na Moravě, Brno 2001
Smolka, Jaroslav a kol.: Dějiny hudby, Brno 2001
- [35] Štědroň, Miloš: Monteverdi, Praha 1985

Příslušná hesla v hlavních muzikologických encyklopediích

6. HUDEBNÍ TEORIE STŘEDOVĚKU A RENESANCE

(viz samostatný sylabus)

Požadavky k atestaci předmětu Dějiny hudby do nástupu novověku - A:

- 1) Spolehlivá orientace v hlavních směrech vývoje evropské a české hudební kultury v rozsahu stanoveném sylabem předmětu včetně znalosti její periodizace.
- 2) Znalost charakteristiky hlavních žánrů, hudebních druhů a forem jednotlivých vývojových epoch.
- 3) Orientace v širším kulturním a filozofickém zázemí jednotlivých epoch včetně znalosti teoretických a estetických reflexí.
- 4) Znalost základních údajů o významných představitelích jednotlivých vývojových epoch.
- 5) Orientace v pramenné základně a ve stavu bádání, znalost základní literatury k jednotlivým tematickým okruhům, znalost hlavních edic apod.

Poznámka: Znalost titulů odborné literatury označených tučným písmem je povinná